

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2024 р., м. Одеса

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE INSTITUTION "SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K.D. USHYNKY"**

*(Department of General and Differential Psychology,
Department of Psychiatry, Medical and Special Psychology,
Department of Theory and Methods of Practical Psychology)*

MOLDOVA STATE UNIVERSITY

(Department of Psychology)

UNIVERSITY OF THE NATIONAL EDUCATION COMMISSION, KRAKOW

(Institute of Psychology)

VILNIUS UNIVERSITY

(Institute of Psychology)

JOHNS HOPKINS UNIVERSITY

(Department of Psychology & Brain Sciences)

ODESA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY

(Department of Language and Psychological and Pedagogical Training)

KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL

UNIVERSITY NAMED AFTER H. S. SKOVORODA

(Department of Psychology)

CLASSICAL PRIVATE UNIVERSITY

(Department of Practical Psychology)

VASYL' STUS DONETSK NATIONAL UNIVERSITY

(Department of Psychology)

ODESA ASSOCIATION OF PSYCHOLOGISTS

**ACTUAL PROBLEMS
OF PRACTICAL PSYCHOLOGY**

Collection of scientific works

International Scientific and Practical Internet Conference

May 17, 2024

Odessa – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

*(кафедра загальної та диференціальної психології,
кафедра психіатрії, медичної та спеціальної психології,
кафедра теорії та методики практичної психології)*

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ

(кафедра психології)

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ КОМІСІЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В КРАКОВІ

(Інститут психології)

ВІЛЬНЮСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(Інститут психології)

УНІВЕРСИТЕТ ДЖОНСА ГОПКІНСА

(кафедра психології та досліджень про мозок)

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки)

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

(кафедра психології)

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(кафедра практичної психології)

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

(кафедра психології)

ОДЕСЬКЕ ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Збірник наукових праць

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2024 року

Одеса – 2024

RIDGING THE GAP BETWEEN TWO SCHOOLS: A LONGITUDINAL QUALITATIVE STUDY ON YOUNG PEOPLE'S EXPERIENCE OF THE GAP YEAR

Žuromskaitė L., Čepulienė A.A.247

THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENT VITALITY, DIFFERENT PERFECTIONISM DIMENSIONS, TRAIT MINDFULNESS AND SELF-COMPASSION

Petraitytė E., Žiedelis A., Moreton J. P. I249

THE EFFECTS OF PREFRONTAL CORTEX TRANSCRANIAL DIRECT CURRENT STIMULATION (TDCS) ON FOOD CRAVING IN ADULTS - RESEARCH REVIEW

Master K.250

LINKS BETWEEN ADOLESCENTS' MENTAL HEALTH, FEELINGS OF SAFETY AT SCHOOL AND AGGRESSIVE BEHAVIOR

Šaronovaitė N., Truskauskaitė I., Kvedaraitė M.254

EXPLORING SCHIZOPHRENIA: INSIGHTS AND FUTURE DIRECTIONS

Rad A.256

THE IMPACT OF GUT MICROBIOTA ON MENTAL HEALTH

Sikora N.260

PSYCHEDELIC-ASSISTED THERAPY – THE POSSIBLE FUTURE OF PTSD TREATMENT

Polaszczyk B.266

PARENTS AND THEIR CHILDREN WITH ASD: THE LINKS BETWEEN PARENTAL EMOTION REGULATION, SELF-COMPASSION, MINDFUL PARENTING AND CHILD'S PROBLEM BEHAVIOR

Jucevičiūtė E., Zamalijeva O., Pakalniškienė V.270

Секція IV.

***ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ПСИХОЛОГА, УЧИТЕЛЯ І БАТЬКІВ
В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ***

ВПЛИВ РІВНЯ ТРИВОЖНОСТІ УЧНІВ НА НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Столярова В.Л., Орленко І.М.272

ПРОЯВ ВЗАЄМОВІДНОСИН В ПЕРШИХ ТА ЧЕТВЕРТИХ КЛАСАХ МІЖ УЧНЯМИ ЗА ДАНИМИ СОЦІОМЕТРИЧНИХ ОБСТЕЖЕНЬ

Омельченко П.І., Чебикін О.Я.274

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВЗАЄМИН В РОДИНІ ВЧИТЕЛІВ

Рубанюк М.Д., Денисенко А.О.277

ВПЛИВ КРАСЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ НА СВІДОМІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Пальоха К.Т., Сидоріна О.В.281

Висновки

1. Показано, що проблема соціального статусу учнівського колективу є актуальною в початковій школі у зв'язку з активним їх включенням до навчальної діяльності та формування певних морально-етичних відносин.
2. Встановлено, що за результатами обстеження учні першого класу мають дещо нижчий соціальний статус у своїй взаємодії. В них відмічається два лідери, три знехтуваних та два відторгнутих. Останнє вказує, що даний колектив знаходиться в стадії розвитку своїх взаємовідносин.
3. Розкрито, що зі збільшенням терміну навчання в даному випадку мова йде про учнів четвертого класу, який продемонстрував кращий соціальний статус. В ньому є один лідер, два знехтуваних та один відторгнутий. Вказане свідчить, що незважаючи на таку позицію, тут є учні, які також мають проблемні моменти і потребують відповідного психологічного супроводу як з боку вчителя, так і з боку шкільного психолога.

Література

1. Драган А. О. Розвиток міжособистісних відносин дітей молодшого шкільного віку. Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. 2015. №1 (48). С. 117 – 120.
2. Кручек В. А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. М-во освіти і науки України. К. : НАКККиМ, 2010. - 187 с
3. Корнійчук В.В. Розвиток міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці. Збірник наукових праць РДГУ. Психологія : реальність і перспективи. 2013. № 1. С. 162–163
4. Особливості соціалізації дітей молодшого шкільного віку / Л. Яценко, Т. Кравченко // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". Педагогіка. Психологія. Філософія. 2013. Вип. 28(2). С. 383-388.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpu_2013_28_2_74
5. Соціометрія: методичні вказівки до виконання ІНДЗ / Укл.: Філіпчук Н.В., Сибірка Л.А., Тодорюк С.І. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2019. – 30 с

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВЗАЄМИН В РОДИНІ ВЧИТЕЛІВ

Рубанюк М.Д., Денисенко А.О.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)*

В сучасному світі відбуваються значні соціально-економічні, соціокультурні перетворення та воєнний стан, які обумовлюють особливо несприятливу емоційну ситуацію у багатьох сім'ях. Це пов'язано з переосмисленням базових цінностей, незадоволенням батьків своїм статусно-рольовим положенням, невпевненістю їх в майбутньому своїх дітей, також низька соціально-психологічна культура спілкування й час одностороннє домінування матері - безпосереднім чином відбивається як на психологічному благополуччі та особовому розвитку дітей, так і на їх ставленні до батьків і до сім'ї в цілому [1].

У психологічних дослідженнях родини ключове значення має проблема міжособистісних відносин насамперед взаємини між підлітками та їх батьками.

Саме в цей період розвитку підлітка дитячо-батьківські відносини вступають в особливо відповідальну фазу, коли перебудовується й структурується система внутрішньосімейних взаємин в родині. Це обумовлено не тільки віковими ознаками, але й тими соціальними процесами, які спостерігаються в сучасному суспільстві. Ускладнення в дитячо-батьківських відносинах вимагає особливої уваги до пошуку адекватних психолого-педагогічних способів керування цим процесом. Виникає необхідність твердження авторитету традицій та пошуку інноваційних способів керування дитячо-батьківськими взаєминами [29].

Проблема дитячо-батьківських відносин досліджувалися багатьма фахівцями: особливості дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах (Авксентьєва О. М.); гуманізації батьківсько-дитячих взаємин у сучасній сім'ї (Гончар Л.В., Гузинець І. О.); дитячо-батьківські стосунки як фактор емоційного благополуччя дітей (Жамкова Т. І.); ставлення батьків до дитини як чинник успішності їхньої взаємодії (Кравченко К.В.) та інші.

Дослідження вітчизняних і закордонних вчених в області дитячо-батьківських взаємин великий і різноманітний, але залишається не вивченню проблема дитячо-батьківських взаємин в родині вчителів, зокрема, позиція, яку займають дорослі, стилі відносин і та роль, яку вони відводять дитині в родині. Відомо, що особливості професійної діяльності батьків також роблять значний вплив на сімейний мікроклімат, тобто на ставлення батьків до дітей-підлітків [1].

Мета роботи полягає в тому, щоб виявити особливості формування дитячо-батьківських взаємин в родині вчителів, а також розробити психокорекційну програму, спрямовану на ефективність взаємодії між молодшими підлітками та їх батьками.

Дослідження суб'єктивного відчуття самотності, психічного стану підлітків, здійснювалося за допомогою методик Д. Рассела і М. Фергюсона та Г. Айзенка. Оцінка психологічного клімату в родині, положення дитини в системі міжособистісних відносинах діагностувалася за допомогою методик В. Хьюлса, А.І. Захарова, Н. Кормана.

Аналіз наукової літератури показав, що дитячо-батьківські відносини - це різноманітні взаємини дітей і батьків, а також значні порушення, що впливають на благополуччя дитини в родині та її подальший розвиток. На їх формування впливає тип родини; позиція, яку займають дорослі; стиль виховання та інші фактори [2].

Батьківське ставлення характеризує взаємний зв'язок і взаємозалежність батька й дитини, що містить у собі суб'єктивно-оцінне, свідоме-виборче представлення про дитину (визначає особливості батьківського сприйняття, спосіб спілкування та характер впливу). У його структурі виділяють емоційний, когнітивний і поведінковий компоненти. Їго головною рисою є любов, що визначає довіру до дитини, радість і задоволення від спілкування з нею, прагнення до її захисту й безпеки, безумовне прийняття й увага, а також вимогливість й контроль [3].

У відносинах підлітків з батьками часто виникають конфліктні ситуації, у зв'язку з економічною залежністю і бажанням підлітків одержати самостійність, зокрема, інфантильна поведінка, демонстративна неповага до батьків; нестійкості батьківського відношення тощо [4].

Нами було організовано та проведено емпіричне дослідження, участь в якому взяло 30 учнів шостого класу (11 – 12 років), з них 16 дівчат та 14 хлопців.

Для більш детального вивчення специфіки формування взаємин молодших підлітків та їх матерів, які обіймають посаду вчителя, всі учасники нашого дослідження було поділено на дві підгрупи (по 15 осіб у кожному). До експериментальної увійшли молодші підлітки з родини вчителів, а у контрольну – де матері мають іншу професію. Також ми розділили молодших підлітків залежно від складу сім'ї та статевої приналежності.

Аналізуючи індивідуальні особливості молодших підлітків експериментальної підгрупи, встановлено, що провідними показниками є наступні: самооцінка (73,3%), відчуття самотності (53,3%), тривожність (53,3%), ригідність (53,3%), прояв агресії (40,0%), які знаходяться на середньому рівні. Водночас простежується висока оцінка матер'ю дітей (46,6%) та низький рівень фрустрації (40,0%).

Стосовно оцінки молодших підлітків поведінки матері, можна сказати, що на перші позиції вийшли показники, які характеризують непослідовність у виховному процесі (73,3%), директивність з боку матері (73,3%), автономність у відносинах (66,6%), що виявлено на середньому рівні, а також відсутність ворожості (66,6%) та позитивний інтерес до дітей (46,6%) - на високому рівні. Показники «значущість членів родини» та «позитивні взаємини» знаходяться на середньому рівні (60%), при цьому більшість з них проявляють егоцентризм (46,6%) і деякі з них відчувають відчуженість з боку матері (20%).

Узагальнюючи дані, що характеризують індивідуальні риси підлітків контрольної підгрупи, ми бачимо, що на перші позиції вийшли такі показники, як: низький рівень тривожності (80,0%), фрустрації (80,0%) та агресії (46,6%), а також середній рівень відчуття самотності (73,3%), самооцінки (53,3%) та ригідності (53,3%). З їх погляду, мати високо їх оцінює (53,3%), проявляє позитивний інтерес (33,3%), часто проявляє автономність (66,6%) та непослідовність (66,6%), при цьому у неї відсутня ворожість (80,0%) та директивність (40,0%) стосовно них. Значущість членів родини (80%) та позитивні взаємини (73,3%), егоцентризм (40%), відчуженість з боку матері (13,3%).

Ми також простежили розбіжності між дівчатами та хлопцями двох підгруп. Визначено, що 87,5% дівчат експериментальної підгрупи мають середній рівень самооцінки, а також тривожності (75,0%), фрустрації (50,0%), агресивності (50,0%) та ригідності (50,0%), при цьому вони не відчувають почуття самотності (62,5%). Відносно хлопців можна сказати, що у більшості з них самооцінка (57,1%), відчуття самотності (71,4%) та ригідність (57,1%) знаходяться також на середньому рівні. Вони мають низький рівень фрустрації (85,7%) та високий рівень агресивності (28,5%).

Інша картина простежується нами у групі підлітків контрольної підгрупи. Так, дівчата більш схильні до високої самооцінки (50,0%), середнього рівня відчуття самотності (75,0%), агресивності (50,0%) та ригідності (50,0%), а також низького рівня тривожності (75,0%) та фрустрації (75,0%). А для хлопців характерно середній рівень самооцінки (57,1%), відчуття самотності (71,4%) та ригідності (57,1%), а також низький рівень фрустрації (100%), тривожності (85,7%) та агресивності (57,1%).

Встановлено також специфічні розбіжності в оцінки поводження матері в залежності від статевих відмінностей молодших підлітків експериментальної підгрупи з не повних та повних родин. Отже, на думку більшості дівчат з не повних сімей мати високо їх оцінює (60%), часто у відносинах проявляє позитивний інтерес до їх справ (62,5%), а також директивність (62,5%), автономність (62,5%) та непослідовність (50,0%), що знаходяться на середньому рівні, при відсутності ворожості з її боку (87,5%). А хлопці вважають, що їх мати оцінює їх значно вище (85,7%), ніж дівчат. При цьому мати не завжди послідовна у своїх діях (100%), проявляє директивність (85,7%), автономність (71,4%), ворожість (42,8%) та завжди інтересується їх справами (50,0%).

У той же час дівчата із повних сімей вважають, що мати надає їм високу оцінку (62,5%) та у її відносинах до дітей відсутня ворожість (87,5%) та директивність (75,0%), вона проявляє позитивний інтерес (50,0%), а також використовує непослідовність (62,5%) та автономність (50,0%), що визначені на середньому рівні. Своєю чергою, хлопці згодні з тим, що мати їх оцінює високо, а також у процесі виховання проявляє до них автономність (85,7%), позитивний інтерес (71,4%), непослідовність (74,1%), директивність (57,1%), що простежуються на середньому рівні, при цьому у неї відсутня ворожість (71,4%).

Отримані дані свідчать про те, що специфічної різниці у системі «дитина-матір» між молодшими підлітками, які виховуються в родині вчителів, та молодшими підлітками де матері мають іншу професію, практично нами не визначено. Значний вплив на формування взаємин між молодшими підлітками та матерями оказують особистісні риси характеру молодших підлітків такі як: середній рівень самооцінки, відчуття самотності, тривожності, ригідності, агресивності та егоїзму, а також стиль поводження їх матерів - директивність, автономність та непослідовність.

В процесі бесіди видно, що дівчата рівносно відносяться до професійної діяльності матері, тобто вважають, що їх матері приділяють більше уваги іншим дітям, ніж їм.

Література

1. Авксентьева О. М. Психологічні особливості дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 93 с.
2. Гончар Л. В. Теоретико-методологічні засади формування гуманних батьківсько-дитячих взаємин : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Київ, 2018. 510 с.
3. Седик К. Психологія сім'ї. Київ : Академія, 2021. 274 с.
4. Субашкевич І.Р., Пруднікова О.А. Соціально-психологічні особливості дитячо-батьківських відносин. *Габітус*, 2021. Вип. 25. С. 213 – 216.